

N:o 15.

Ank. till Riksd. kansli den 21 februari 1905, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion angående upphörande af pastors själfskrifvenhet såsom ordförande i kyrkostämman.

Lagutskottet har till behandling förehåft en inom Andra Kammaren af herr *M. Matsson* väckt och till utskottet hänvisad motion, n:o 172, af följande lydelse:

»Då jag vid förra årets riksdag motionerade om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upphörande af pastors själfskrifvenhet som ordförande i kyrkostämman, afslogs denna motion i Andra Kammaren med 111 röster mot 96. I betraktande af att den tanke, som i motionen uttryckts, icke förut kunnat tillvinna sig någon anslutning ens i Andra Kammaren, måste denna utgång betraktas som ett fall framåt. Vid det förhållande, att de 96 rösterna, som afgåfvos för bifall till motionen, afgåfvos i strid mot lagutskottets enhälliga hemställan om att ifrågasätta motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, förefaller det, som sympatierna för den ifrågasatta reformen redan då skulle varit nog stora för att bereda majoritet åt mitt förslag inom Andra Kammaren, ifall utskottets hemställan gått i annan riktning, eller det i utskottets betänkande förekommit någon reservation till förmån för motionen; men att kammaren skulle besluta mot ett enigt utskott, kunde man ju icke vänta. Då emellertid vid

detta ärendes behandling i Andra Kammaren laguskottets vice ordförande gaf till känna, att det inom utskottet icke saknades sympatier för min framställning, och att det icke var af principiella skäl, som han biträdt utskottets uppfattning, samt det af herr vice ordförandens anförande i öfrigt tyckes framgå, att utskottet affattat sitt betänkande i känsla af att alla försök till främjande af motionens syfte skulle stranda på båda kamrarnas motstånd, synes den möjligheten icke vara alldeles utesluten, att en förnyad framställning i liknande syfte skulle tilldraga sig ökad beaktande inom utskottet och såsom följd däraf större tillslutning inom Riksdagen. Vid sådant förhållande anser jag mig böra draga detta ingalunda oviktiga ärende under Riksdagens förnyade pröfning.

Genom samtal med personer, som icke delat min uppfattning om den ifrågasatta reformens lämplighet, har jag blifvit förvissad om, att dessa personer i flertalet fall låtit språket behärska föreställningssättet. Ordet kyrkostämman är nämligen ägnadt att bibringa intryk af omedelbar samhörighet med kyrkan, prästerskapet och religionen. Vid närmare granskning skall man dock finna, att kyrkostämman har att handlägga ärenden af hufvudsakligen samma innebörd som de vid kommunalstämma förekommande.

Det lär hafva inträffat, att vid prästval röstberättigade bolag, hvilkas delägare varit bosatta på långt aflägsna platser inom andra församlingar eller till och med i främmande land och som för den skull haft ringa intresse af de sökande prästmännens större eller mindre duglighet i sitt hufvudsakliga kall, begagnat sin rösträtt för att med hänsyn till pastors själfskrifvenhet som ordförande i kyrkostämman få en präst med kommunalmansegenskaper till förmån för sina alldeles utom församlingslifvet stående intressen. Det kan icke vara önskvärdt, att sådana hänsyn få anledning att blifva bestämmande öfver prästvalens utgång; och redan detta missförhållande synes mig med tillräcklig styrka påkalla den nu ånyo ifrågasatta lagförändringen.

Förutom det nu anförda samt de skäl, hvarå jag grundade min motion vid fjolårets riksdag och mitt försvar för densamma under Andra Kammarens förhandlingar, synas mig förnämligast följande omständigheter tala för den ifrågasatta reformen:

1:o) att det numera torde saknas tillräckliga skäl för att, församlingen oåtspord, lägga ordförandeskapet i kyrkostämman obligatoriskt på en prästman, som måhända icke känner sig hågad eller kvalificerad att leda stämmans förhandlingar, eller som icke har någon tid för

denna uppgift utan att hans egentliga kall i större eller mindre mån åsidosättes;

2:o) att samhällsutvecklingen på senare tid i fråga om allmänna värff och förtroendeposter alltmera frigjort sig från själfskrifvenhetsprincipen, hvarvid erfarenheten visat, att uppdrag af hvilken beskaffenhet som helst i regel skötas till större belåtenhet, då de innehafvas på grund af särskildt uppdrag eller val, än då de innehafvas på grund af själfskrifvenhet;

3:o) att prästen genom sin skyldighet att vara ordförande i kyrkostämman bringas in i församlingens utanför det kyrkliga gående meningsstrider på ett sätt, som kan tänkas vara menligt för det religiösa församlingslifvet; äfvensom

4:o) att prästen såsom själfskrifven ordförande i kyrkostämman måste attestera uppläsandet af sina egna kungörelser om stämman och sålunda bära vittnesbörd i egen sak, samt att han än vidare — eftersom vice ordförande saknas — äfvenledes är af tjänsteåliggande tvingad ej blott att öfvervara utan jämväl att leda kyrkostämmans behandling af frågor om ansvarsfrihet för kyrkorådets och skolrådets förvaltning, som ofta kan beröra honom personligen mycket nära, och att han vid paria vota till och med kan få afgöra öfver dylika eller andra hans personliga intressen berörande frågor.

På grund af hvad jag sålunda anført, tillåter jag mig vördsamt hemställa, det Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke ordförande och vice ordförande i kyrkostämman skulle kunna väljas på samma sätt af kyrkostämman som ordförande och vice ordförande i kommunalstämma väljas af kommunalstämman, samt därefter för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar och tillägg uti nådiga förordningen om kyrkostämman samt om kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 jämte andra häraf berörda lagrum, som, i händelse pastors själfskrifvenhet såsom ordförande i kyrkostämman befinnes lämpligen kunna upphöra, af sådan förändring kunna påkallas.»

I motionens syfte hafva herrar *Johan Ericsson, Oskar Eklund, Edvard Wavrinsky, Karl Starbäck, S. H. Kvarnzelius, John Olsson, Anders Sterner, J. Andersson, Alfr. Lundgren, J. Bromée, Oskar Berg, K. G. Karlsson, Joh. Nydal* och *J. Persson* i Arboga instämt.

Framställningar i förevarande motions syfte hafva förut vid upprepade tillfällen varit föremål för Riksdagens pröfning, men därvid städse i enlighet med lagutskottets hemställan afslagits af båda kamrarna. Ej heller nu finner sig utskottet kunna förorda motionärens förslag, och de skäl, som vid frågans föregående behandling anförts till stöd för en sådan ståndpunkt, synas utskottet fortfarande äga giltighet.

Det lärer sålunda icke kunna bestridas, att i anseende till beskaffenheten af de ärenden, som tillhöra kyrkostämman, kyrkoherden eller den hans ämbete förvaltar är den, hvilken det företrädesvis bör tillkomma att såsom ordförande i stämman leda förhandlingarna. Däruti att pastors ifrågavarande befogenhet utöfvas under tjänstemannaansvar torde äfven ligga en väsentlig garanti mot ett missbruk af samma befogenhet. Den olägenhet, som kan uppkomma därigenom, att till äfventyrs en eller annan prästman i anseende till personliga egenskaper eller erfarenhet icke är så lämpad att handhafva ifrågavarande uppdrag som önskligt kunde vara, är enligt utskottets uppfattning icke af synnerligen stor betydelse i jämförelse med vikten däraf, att principen af samverkan i den kyrkliga förvaltningen mellan kyrkostämman, såsom representerande lekmännens deltagande i berörda förvaltning, och pastoralvårdens handhafvare bibehålles. Väl torde det kunna invändas, att motionen afser att afskaffa pastors själfskrifvenhet såsom ordförande i kyrkostämman, men icke att förhindra, att vederbörande prästman genom val sättes i tillfälle att utöfva berörda befattning. Men det lärer enligt utskottets mening vara att befara, att, om nämnda själfskrifvenhet borttages, pastor till följd af de honom åliggande betydande ämbetsgöromålen icke ofta skall befinnas villig att underkasta sig den med ett sådant uppdrag förenade möda.

I motionen har ifrågasatts, att, jämte det ordförande i kyrkostämman sålunda skulle väljas på samma sätt, som finnes stadgad om val af ordförande i kommunalstämma, jämväl en vice ordförande i kyrkostämman skulle på enahanda sätt utses. Hvad sålunda föreslagits är, såsom jämväl af motionen framgår, så till vida en nyhet, som i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 icke föreskrives, att i kyrkostämman skall finnas vice ordförande. I denna del sammanhänger emellertid förslaget på det närmaste med hufvudfrågan i motionen — borttagande af pastors själfskrifvenhet uti förevarande hänseende — och torde icke erfordra något yttrande af utskottet utöfver hvad ofvan anförts.

Utskottet, som finner de af motionären till stöd för hans framställning i öfrigt anförda skäl ej heller vara öfvertygande, hemställer alltså,

att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 21 februari 1905.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Reservation

af herr *Lindhagen*, med hvilken herrar *Zetterstrand*, *A. Olsson*, *Segerdahl* och *Jansson* instämt:

»I den kommunala själfstyrelsens princip ligger äfven innesluten en naturlig rätt för kommunens röstberättigade medlemmar att själfva välja den ordförande, under hvars ledning de skola öfverlägga och fatta beslut i kommunens angelägenheter. Man utgår ifrån, att de röstberättigade måste antagas bäst vara i stånd att själfva bedöma, hvilken medlem inom församlingen, som företrädesvis lämpar sig för uppdraget. Lagstiftningen har därför ingen anledning att utöfva något förmynderskap öfver dem i detta afseende.

Detta gäller naturligtvis äfven ordförandeskapet i kyrkostämma. För denna befattnings utöfvande kräfves det i främsta rummet god uppfattning och vana vid allmänna angelägenheter handhafvande, men ingalunda någon särskild yrkesutbildning. Ärendena, som förekomma vid kyrkostämma, äro ej af någon mera invecklad art än de, som afgöras af t. ex. kommunalstämma, stadsfullmäktige eller landsting, hvilka beslutande församlingar alla själfva välja sin ordförande.

Är pastor särdeles fallen för uppdraget, blir han förmodligen vald till ordförande. Saknar han åter betingelserna för att kunna utöfva ordförandeskapet till belåtenhet, hvilket också ibland måste inträffa, är det

väl riktigt, att kommunen får äga tillfälle att välja en lämpligare ordförande. Det synes ock oskäligt, att en prästman med goda förutsättningar för sitt kall i öfrigt måhända skall, såsom lärer ibland inträffa, möta svårigheter att vinna befordran till kyrkoherdebeställning, därför att han veterligen saknar färdighet i en så världslig sak som att föra ordet i en beslutande församling.

Att ordföranden i kyrkostämma skall handla under tjänstemannans ansvar är hvarken mera eller mindre behöfligt än för andra kommunala ordförandeplatser. Och vore det verkligen så, som utskottet antyder, att pastor till följd af sina betydande ämbetsgöromål skulle mera sällan befinnas villig att mottaga val till ordförandeskapet, så visar ju detta endast, att honom bör beredas tillfälle till befrielse från detsamma för att med erforderlig omtanke kunna sköta sina öfriga hufvudsakliga sysselsättningar.

Upphäfvandet af pastors själfskrifvenhet såsom ordförande i kyrkostämma är sålunda utan tvifvel en fråga, som städse återkommer, till dess den vunnit sin lösning. Och då vid senaste riksdag visade sig, att på många orter finnes opinion för att lösningen bör ske nu, föreligga således alla skäl för bifall till motionen.

Den inom utskottet anmärkta omständigheten, att motionären icke jämväl väckt förslag om borttagande af pastors själfskrifvenhet såsom ordförande i skolråd, bör naturligtvis ej leda till ett förkastande af förslaget, utan blott till ett framhållande, att äfven denna angelägenhet bör komma under bedömande i sammanhang med det slutliga öfvervägandet af motionärens framställning.

På grund af hvad sålunda anförts, får jag hemställa,

att Riksdagen i anledning af förevarande motion ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagändringar i ändamål, att pastors själfskrifvenhet såsom ordförande i kyrkostämma må upphöra.»

Herr Sandqvist har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.